

- Joaquim Arnau (ed.): *Reviving Catalan at School: Challenges and instructional approaches*. Bristol / Buffalo / Toronto: Multilingual Matters, 2013. 216 pàgs. ISBN 978-1-783-09024-2.

En les darreres dècades, els models i les polítiques lingüístiques en l'àmbit de l'educació s'han desenvolupat de manera substancialment diferent en cadascun dels territoris del domini lingüístic del català. Joaquim Arnau, professor emèrit al Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de

Zeitschrift für Katalanistik 28 (2015), 341–386

ISSN 0932-2221

<https://doi.org/10.46586/ZfK.2015.375-383>

la Universitat de Barcelona, edita per primer cop en anglès un volum amb una sèrie d'articles que pretenen proporcionar al lector una visió general del panorama lingüístic a les escoles d'aquests territoris i exemplificar algunes situacions, estudis i projectes en particular. Arnau té una llarga i experimentada trajectòria professional i ha publicat en múltiples ocasions sobre temes d'ensenyament i aprenentatge de segones llengües i sobre programes d'educació bilingüe. *Reviving Catalan at School: challenges and instructional approaches* va veure la llum al setembre de 2013 de la mà de l'editorial internacional Multilingual Matters, editorial independent amb seu al Regne Unit coneguda per les seves nombroses i prestigioses publicacions sobre bilingüisme, aprenentatge de segones llengües i llengües estrangeres, sociolingüística i traducció, entre d'altres. No és el primer ni l'últim cop que l'editorial tracta temes relacionats amb la llengua catalana (Wright, 1999) o publica obres d'autors catalans (Vila, 2012; Vila / Bretxa, 2014; Boix, 2015), però sí que cal remarcar la importància que sigui un volum complet i estrictament centrat en la llengua catalana i específicament en el sistema educatiu. Paral·lelament, a partir del 2012 s'iniciava amb un volum de Vila (*Survival and Development of Language Communities: Prospects and Challenges*) un projecte de Multilingual Matters sobre la temàtica de Comunitats Lingüístiques Mitjanes, en el qual participen principalment professors i investigadors de la UB i on generalment trobem un o més articles referents a algun aspecte de la llengua catalana o als territoris del domini lingüístic.

El propòsit d'aquest volum és proporcionar una visió general de la situació lingüística a les escoles del domini lingüístic del català i després centrar-se en estudis duts a terme majoritàriament a Catalunya. La massiva onada migratòria iniciada aproximadament a partir de l'any 2000 ha fet canviar profundament el panorama lingüístic i social de les aules d'aquests territoris. En el cas de les tres Comunitats Autònomes situades a Espanya (Catalunya, Comunitat Valenciana i Illes Balears), tenen el català (o valencià) com a llengua cooficial però hi trobem diferents situacions pel que fa a les lleis i polítiques educatives. La nova realitat després de l'arribada d'aquest gran nombre d'immigrants ha deixat un panorama multilingüe i multicultural que ha obligat a dur a terme un replantejament d'algunes d'aquestes polítiques lingüístiques educatives. En els darrers anys, les nombroses reformes i modificacions de lleis han fet necessària una constant reformulació dels currículums i programes i han canviat substancialment les necessitats formatives dels docents. Els capítols del llibre examinen diversos aspectes de la situació lingüística d'aquests territoris, des de la

recuperació del català a les escoles fins a la posició i l'estatus de les llengües estrangeres majoritàries (anglès i espanyol) en el sistema educatiu actual.

El primer capítol, del mateix Joaquim Arnau amb F. Xavier Vila, «Language-In-Education Policies in the Catalan Language Area», comença amb una breu introducció històrica a la situació sociolingüística del català. Continua amb una descripció dels models i polítiques lingüístiques actuals, centrant-se específicament en els programes d'immersió lingüística i les diferències entre els territoris de Catalunya, València, les Illes Balears, la Franja d'Aragó, l'Alguer i Catalunya Nord. Una segona part de l'article ens presenta alguns resultats d'estudis realitzats en diversos centres d'educació primària de Catalunya sobre el nivell de competència i els usos lingüístics dels escolars, centrant-se i comparant els resultats en les llengües catalana i castellana. S'analitzen els resultats de la nova immersió lingüística i es plantegen possibles models per a una situació ideal de multilingüisme. Finalment, i abans de recapitular amb algunes conclusions, s'apunten alguns dels reptes que segons els autors hauran d'afrontar els sistemes educatius del territori de parla catalana si volen que els models de plurilingüisme o trilingüisme (majoritàriament català, castellà i anglès) tinguin èxit en el futur. Aquests reptes passen per assegurar les competències dels escolars en llengua catalana, valorar-la com a llengua pont per a aprendre altres llengües, planificar l'ensenyament de les tres llengües de la manera més integradora possible, millorar el nivell i els mètodes d'ensenyament de les llengües estrangeres, aconseguir més suport dels equips de docents en la integració de l'alumnat immigrant i, indiscutiblement, invertir en la formació del professorat per a poder assegurar el compliment de tots els altres objectius.

Aquest article proporciona una bona visió general de la situació lingüística en l'àmbit educatiu en els territoris de parla catalana, concentrant-se després més específicament en Catalunya. Considerem que pot ser una lectura interessant i útil per a persones que tractin temes d'immersió lingüística, ensenyament o adquisició de llengües estrangeres, sistemes educatius en contextos multilingües i multiculturals o planificació i polítiques lingüístiques. És un material especialment pràctic per a introduir-se en el tema i obtenir-ne una idea general, que després, a partir de les referències que s'hi esmenten o dels altres articles del volum, pugui ser ampliat segons els interessos. Trobem que és una lectura apropiada per a estudiants d'Estudis Catalans de fora del domini lingüístic o estudiants universitaris d'intercanvi de les universitats de la Xarxa Vives, perquè tinguin una noció del funcionament del sistema educatiu en l'aspecte lingüístic. Serà especialment útil

per a estudiants de Graus o Màsters d'Educació Primària o Secundària, és a dir, futurs professors de llengües estrangeres.

A continuació, trobem dos estudis que analitzen la complexa situació dels aprenents de català immigrants en un context on aquesta llengua gairebé no és parlada, sigui perquè les persones que els envolten no la parlen com a primera llengua o sigui perquè no és la llengua de socialització dels barris on resideixen. Huget *et al.* estudien els efectes de factors com la llargada de l'estada o la llengua primera (L1) dels immigrants en el procés d'aprenentatge del català i a «The Acquisition of Catalan by Immigrant Children. The Effect of Length of Stay and Family Language» presenten els resultats d'un estudi dut a terme amb 185 estudiants immigrants i 341 de nadius de quart curs de secundària (16 anys). Després d'una llarga introducció parlant d'estudis anteriors d'altres investigadors, descriuen el mètode i el material que l'equip va utilitzar i presenten diverses taules amb els resultats. De tota manera, els mateixos autors coincideixen en afirmar que els resultats són similars als d'altres estudis anteriors; podríem dir, llavors, que ens presenten informacions previsibles. A «Language Attitudes of Latin-American Newcomers in Three Secondary School Reception Classes in Catalonia», Mireia Trenchs-Parera i Adriana Patiño-Santos ens presenten un estudi qualitatiu sobre les actituds lingüístiques d'estudiants de secundària d'origen llatinoamericà en tres aules d'acollida de Catalunya. En primer lloc parlen dels reptes dels professors responsables de les aules d'acollida i a continuació presenten les característiques de les tres escoles i aules d'acollida subjectes d'estudi, així com dels objectius i de la metodologia utilitzats. En les seves conclusions ens descriuen els factors clau d'unes bones pràctiques educatives que assegurin la integració dels estudiants immigrants en contextos bilingües. Sens dubte, ens trobem davant d'un article rellevant per a professors d'aules d'acollida, futurs professors de llengües estrangeres i en contextos multilingües. La selecció bibliogràfica que ens faciliten les autores és també interessant per a persones interessades a aprofundir en el tema de les aules d'acollida o en la integració de nousvinguts en els sistemes educatius.

Els següents tres articles presenten resultats d'estudis duts a terme amb professors de programes de formació de professorat. El primer d'aquests projectes, «Training a Primary Education Teacher to Teach Expository Text Comprehension Strategies» de Núria Castells *et al.*, consistia en un experiment per a millorar l'ensenyament de les estratègies de comprensió lectora de textos expositius de professores de primer cicle d'Educació Primària. En l'article es parla d'estudis duts a terme per altres grups anterior-

ment i ressalta l'aspecte innovador de l'actual projecte, que consistia en observar després d'uns mesos de l'actuació a l'aula si les professores aconseguien posar en pràctica les estratègies apreses i si això influïa i millorava els resultats dels alumnes. A part de descriure el mètode, els materials i la metodologia de l'estudi, ens proporcionen diverses taules exhaustives i comparatives amb els resultats dels dos grups observats, les tasques docents i els resultats.

L'editor del volum, Joaquim Arnau, amb Haridian M de Aysa i Sonia Jarque, presenten el seu projecte de recerca basat en un programa d'intervenció en l'ensenyament de la lectoescriptura en una aula multilingüe a «Teacher Training in Literacy Instruction and Academic Achievement in a Multilingual Classroom». L'article il·lustra com un professor de ciències socials d'Educació Secundària i un formador van dissenyar i dur a la pràctica dues unitats didàctiques corresponents a continguts curriculars, tenint en compte les característiques i les dificultats a l'hora d'ensenyar llenguatge acadèmic. El lector trobarà informació sobre la metodologia emprada i la comparació dels resultats obtinguts entre un grup classe que va participar en l'estudi i un que no. Es tracta d'una experiència especialment destacable per a professors o futurs professors que estiguin interessants en l'ensenyament i la millora de la competència de comprensió i producció de textos escrits de llenguatge acadèmic o especialitat. Trobem interessant la reflexió sobre les particularitats d'aquesta destresa, a vegades en certa manera menystinguda o potser una mica oblidada, a la que simplement alguns docents no dediquen prou temps de reflexió a l'hora de preparar els materials didàctics. L'estudi demostra que un canvi en l'enfocament de les activitats, en la dinàmica de les classes i en la reflexió sobre els objectius i els mètodes, pot suposar una millora substancial en el resultat del rendiment dels estudiants.

El tercer article d'aquest bloc temàtic, «Production of Texts with Multimodal Resources by Two Groups of Primary Education Students», presenta el projecte de recerca d'Ortega, Coromina i Teberosky dut a terme durant un programa de formació en dos centres d'Educació Primària, un amb alumnes de famílies catalanoparlants (per tant amb L1 català) i l'altre grup amb alumnes de famílies immigrants (és a dir, amb diverses L1 a l'aula). En tots dos grups de quart de Primària s'hi posava en pràctica l'ensenyament integrat de llengua catalana i continguts de l'àrea de ciències naturals. Amb aquest estudi es volien analitzar sobretot els aspectes textuais i comunicatius de les produccions textuais finals dels estudiants, tenint en compte que els professors van decidir utilitzar recursos multimodals,

donant una importància crucial als mitjans digitals i les noves tecnologies. L'article explica amb detall els objectius, el mètode, el procediment i les tasques i n'analitza els resultats aportant diverses taules i les corresponents conclusions finals.

Els últims tres articles tenen com a fil conductor dues experiències AICLE (Aprentatge Integrat de Continguts i Llengües Estrangeres) i un exemple de projecte lingüístic trilingüe (català, castellà i anglès). Oriol Guasch presenta en el seu capítol «Interlinguistic Reflection on Teaching and Learning Languages» un projecte d'ensenyament-aprenentatge de gramàtica i reflexió gramatical amb un grup de segon curs de secundària, un treball de cooperació de les àrees de llengua catalana i anglesa. L'objecte d'estudi eren alguns aspectes de la interacció entre els estudiants i també amb els professors, posant especial atenció en les activitats interlingüístiques i metalingüístiques. El capítol ens presenta sintèticament tres dels aspectes teòrics més rellevants per l'estudi i descriu els objectius de l'anàlisi. Finalment, resumeix les activitats i acaba amb les conclusions.

El segon exemple d'AICLE el trobem a «Affording Students Opportunities for the Integrated Learning of Content and Language: A Contrastive Study on Classroom Interactional Strategies Deployed by Two CLIL Teachers» de Cristina Escobar Urmeneta i Natalia Evnitskaya, en el qual les autores presenten un estudi que forma part d'un projecte de recerca més extens. L'article presenta la comparació entre l'organització i gestió de l'aula de dues professores d'AICLE d'anglès com a llengua estrangera (LE) i el discurs acadèmic que cadascuna d'elles utilitza a l'aula. L'objectiu de l'estudi era identificar empíricament les eines o recursos que les professores usen per interactuar a l'aula. Les autores inicien el capítol amb una introducció a la situació sociolingüística actual a Catalunya, un breu context històric de l'aplicació de les pràctiques AICLE en territori espanyol i català i un breu marc teòric. A continuació exposen els detalls de l'estudi en qüestió i un anàlisi detallat de les dues sessions, amb les posterior conclusions.

Tancant el volum, Rosa Maria Ramírez i Teresa Serra descriuen el Projecte Integrat de Llengües (PILL) del Centre Públic d'Educació Infantil i Primària Vila Olímpica de Barcelona al capítol «Integrated Languages Project». En aquesta escola, la llengua es converteix en l'eix transversal de tots els aprenentatges i es materialitza en el treball en català, castellà i anglès com a llengües d'instrucció de continguts de les àrees del currículum, en particular de les àrees de matemàtiques i coneixement del medi natural i social. En aquest capítol les autores ens expliquen les bases del projecte i l'estructura curricular del continguts en cada llengua i per cada curs d'In-

fantil i de Primària. Un aspecte fonamental pel bon funcionament d'aquest projecte és la coordinació i el treball en equip de tot el personal docent, així com també una major dotació de personal que permet doblar la presència de mestres en certes classes. Al final de cada curs acadèmic hi ha un procés d'avaluació que duen a terme tant professors com alumnes i famílies. A partir d'aquí s'estableixen propostes, objectius i millores de cara al curs següent. Les avaluacions del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya que es realitzen al sisè curs de Primària rebe·len que els resultats dels alumnes d'aquesta escola es troben a nivells comparables als d'alumnes d'altres escoles catalanes.

En general, podem concloure doncs que el conjunt del volum és una tria variada i encertada que il·lustra diferents aspectes de la situació actual del sistema educatiu català. Hi ha un cert desequilibri d'experiències de les etapes de primària i secundària, ja que predominen els estudis centrats en l'etapa de secundària. Pel que fa a la situació geogràfica dels treballs, observem un evident centralisme situat a la ciutat de Barcelona i l'àrea metropolitana, comprensible si tenim en compte l'aglomeració de població en aquesta regió. De tota manera, es troben a faltar estudis o exemples d'experiències com a mínim de les altres dues Comunitats Autònomes d'Espanya, les Illes Balears i la Comunitat Valenciana (només en el primer capítol es fa referència a altres territoris que no siguin Catalunya). No hem d'oblidar que la situació lingüística a les escoles d'aquests dos territoris és diferent que la catalana, complexa i canviant; i per tant, prou interessant a nivell sociolingüístic i digna de ser estudiada i analitzada.

Podem dir que la totalitat dels articles mostren un rigor i grau d'aprofundiment en la matèria suficients i un ampli ventall de referències i fonts de consulta, així com també de dades i taules de resultats. Es tracta doncs d'un recull de treballs exhaustius i ben documentats, en alguns casos amb resultats previsibles i altres amb enfocaments més innovadors i conclusions més inesperades. Hem de tenir en compte que el fet que sigui un volum escrit únicament en anglès el converteix en un producte dirigit a un públic internacional, un lector estranger que pot ser especialitzat, però no exclusivament. És també molt possible que persones de diferents àmbits educatius, sociolingüístics, polítics i de la planificació lingüística s'aproximin a aquest volum per a satisfer una voluntat de conèixer la realitat lingüística educativa d'un territori bilingüe (o més aviat multilingüe) possiblement poc conegut.

Si les expectatives del lector eren trobar en el volum una solució de futur o respostes a les diferents situacions socials i polítiques dels territoris

de parla catalana, no és això el que es trobarà en aquesta obra. Es tracta més aviat d'una descripció objectiva de la situació en l'última dècada en el primer capítol i un recull d'exemples d'estudis concrets, que poden ser útils individualment per a persones interessades molt concretament en qualsevol dels temes que s'hi exposen. Es pot optar per tant per una lectura total del volum o simplement de l'article que sigui d'interès.

En conjunt, tot plegat fa que el volum sigui un molt bon recurs per a estudiants i futurs professors, educadors i tècnics en política lingüística de qualsevol lloc del món que tractin temes de planificació lingüística i adquisició de llengües estrangeres en contextos bilingües o multilingües, societats multiculturals i integració de nousvinguts en els sistemes educatius del país. És una bona eina per a donar a conèixer internacionalment l'èxit dels programes d'immersió lingüística duts a terme durant més de trenta anys i el potencial innovador i d'adaptació del sistema educatiu català. ■

■ Bibliografia

- Boix i Fuster, Emili (ed.) (2015): *Urban Diversities and Language Policies in Medium-Sized Linguistic Communities*, Bristol / Buffalo / Toronto: Multilingual Matters.
- / Vila i Moreno, F. Xavier (1998): *Sociolingüística de la llengua catalana*, Barcelona: Ariel.
- Rovira-Martínez, Marta (2011): *Estratègies de transmissió lingüística en famílies plurilingües*, Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya (UOC).
- Strubell, Miquel / Andreu, Llorenç / Sintès, Elena (coord.) (2011): *Resultats del model lingüístic escolar a Catalunya. L'evidència empírica*, Barcelona: UOC. <http://www.uoc.edu/portal/ca/catedra_multilinguisme/_resources/documents/modelinguisticscolar.pdf> [13.08.2015].
- Vila i Mendiburu, Ignasi (2011): «Balanz de la política lingüística a l'educació escolar dels governs de Catalunya (2004–2011)» in: Masjuan, Josep M. (coord.): *Societat Catalana*, Barcelona: IEC, 295–323. <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000179/00000015.pdf>> [13.08.2015]
- Vila i Moreno, F. Xavier (2011): «La recerca sociolingüística educativa escolar als països de llengua catalana: elements per a un balanç» in: *Treballs de sociolingüística catalana 21: La sociolingüística catalana. Balanz i reptes de futur*, Barcelona: IEC, 205–219. <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000176%5C00000037.pdf>> [15.08.2015].

— (ed.) (2012): *Survival and Development of Language Communities: Prospects and Challenges*, Clevedon, UK: Multilingual Matters.

— / Bretxa, Vanessa (ed.) (2014): *Language Policy in Higher Education. The Case of Medium-Sized Languages*, Bristol/ Buffalo / Toronto: Multilingual Matters.

Wright, Sue (ed.) (1999): *Language, Democracy and Devolution in Catalonia*, Clevedon, UK: Multilingual Matters.

■ Anna Subarroca Admetlla, Albert-Ludwigs-Universität, Romanisches Seminar, Platz der Universität 3, D-79085 Freiburg im Breisgau, <anna.subarroca@romanistik.uni-freiburg.de>.